

Halide Edib Adivar

Roman

Kerim
Usta'nın
Oğlu

3. BASKI

♥ can
miras

HALİDE EDİB ADIVAR
KERİM USTA'NIN
OĞLU
BİR DOKTORUN HAYATI

Can Miras

Kerim Usta'nın Oğlu: Bir Doktorun Hayatı, Halide Edib Adıvar

© 2012, Can Sanat Yayınları A.Ş.

Tüm hakları saklıdır. Tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

1. basım: Atlas Kitabevi, 1974

Can Yayınları'nda 1. basım: 2012

3. basım: Ocak 2024, İstanbul

Bu kitabın 3. baskısı 1 000 adet yapılmıştır.

Dizi editörü: Mustafa Çevikdođan

Editör: Mehmet Kalpaklı

Dizi tasarımı ve sanat yönetmeni: Utku Lomlu / Lom Creative (www.lom.com.tr)

Kapak uygulama: Alper Zeki

Baskı ve cilt: Pasifik Ofset

Cihangir Mah. Güvercin Cad. Baha İş Merkezi A Blok No: 3/1 Z. Kat

Avcılar-İstanbul

Sertifika No: 44451

ISBN 978-975-07-4801-1

CAN SANAT YAYINLARI

YAPIM VE DAĞITIM TİCARET VE SANAYİ A.Ş.

Maslak Mah. Eski Büyükdere Cad. İz Plaza Giz, No: 9/25 Sarıyer/İstanbul

Telefon: (0212) 252 56 75 / 252 59 88 / 252 59 89 Faks: (0212) 252 72 33

canyayinlari.com

yayinevi@canyayinlari.com

Sertifika No: 43514

HALİDE EDİB ADIVAR
KERİM USTA'NIN
OĞLU
BİR DOKTORUN HAYATI

ROMAN

♥can

Halide Edib Adıvar'ın Can Yayınları'ndaki diğer kitapları:

<i>Ateşten Gömlek</i> , 2007	<i>Hindistan'a Dair</i> , 2014
<i>Handan</i> , 2007	<i>Ateşten Gömlek (Günümüz Türkçesiyle)</i> , 2014
<i>Mor Salkımlı Ev</i> , 2007	<i>Vurun Kahpeye (Günümüz Türkçesiyle)</i> , 2014
<i>Sinekli Bakkal</i> , 2007	<i>Türkiye'de Şark-Garp ve Amerikan Tesirleri II</i> , 2015
<i>Türk'ün Ateşle İmtihanı</i> , 2007	<i>Döner Ayna</i> , 2015
<i>Vurun Kahpeye</i> , 2007	<i>Sonsuz Panayı</i> , 2016
<i>Son Eseri</i> , 2008	<i>Halka Doğru</i> , 2017
<i>Yolpalas Cinayeti</i> , 2008	<i>Kenan Çobanları - Maske ve Ruh</i> , 2018
<i>Tatarcık</i> , 2009	<i>Heyula</i> , 2019
<i>Türkiye'de Şark-Garp ve Amerikan Tesirleri</i> , 2009	<i>Harap Mabetler</i> , 2020
<i>Âkile Hanım Sokağı</i> , 2010	<i>Seviye Talip</i> , 2020
<i>Kalp Ağrısı</i> , 2010	<i>Harap Mabetler</i> , 2020
<i>Zeyno'nun Oğlu</i> , 2010	<i>Mevut Hüküm</i> , 2021
<i>Çaresaz</i> , 2011	<i>İstanbul'da Bir Yabancı</i> , 2022
<i>Sevda Sokağı Komedyası</i> , 2011	
<i>Dağa Çıkan Kurt</i> , 2014	
<i>Yeni Turan</i> , 2014	

HALİDE EDİB ADIVAR, 1882'de İstanbul'da doğdu. Üsküdar Amerikan Kız Koleji'nde okudu. 1908'de yazmaya başladığı kadın hakları hakkındaki yazılarından dolayı kimi kesimlerin düşmanlığını kazandı. 31 Mart Ayaklanması sırasında Mısır'a kaçmak zorunda kaldı. 1909'dan sonra öğretmenlik, müfettişlik yaptı. Balkan Savaşı yıllarında hastanelerde çalıştı. 1919'da Sultanahmet Meydanı'nda, İzmir'in işgalini protesto mitinginde tarihi bir konuşma yaptı. 1920'de Anadolu'ya geçerek Kurtuluş Savaşı'na katıldı. Onbaşı ve üstçavuş rütbeleri aldı. Savaşı izleyen yıllarda Cumhuriyet Halk Fırkası'yla fikir ayrılıklarına düştü. Bunun sonucunda 1917'de evlendiği ikinci eşi Adnan Adıvar'la birlikte Türkiye'den ayrıldı. İlerleyen yıllarda konferanslar vermek üzere ABD'ye gitti. Mahatma Gandhi tarafından Hindistan'a çağırıldı. 1939'da İstanbul'a dönen Halide Edib, 1940'ta İstanbul Üniversitesi'nde İngiliz Filolojisi Kürsüsü başkanı oldu. 1950'de Demokrat Parti listesinden bağımsız milletvekili seçildi. 1954'te istifa ederek evine çekildi. 1964'te öldü.

İçindekiler

Sunu	11
1. Doktor Kasım Derman'ı takdim	13
2. Hikâye başlıyor	27
3. İstanbul'a doğru	36
4. Beşiktaş'taki Sultanım	62
5. Ben ve kadınlar	72
6. Tıbbiye'de	89
7. Amerika'dan dönüş ve sonrası	102

Sunu

Halide Edib Adıvar'ın bu küçük romanı ilk olarak 1958 yılında *Milliyet* gazetesinde günlük tefrika olarak 2 Mart-13 Nisan arasında yayımlanmıştır. Kitap halinde ilk basımı, yazarın ölümünden çok sonra, 1974 yılında *Heyulâ* romanıyla birlikte yapılır. Romanın konusu oldukça basittir. Çocukluğunu geçirdiği Millî Mücadele devrinden başlayarak Cumhuriyet'in ilk yıllarına uzanan bir yaşamda, ünlü bir doktorun hayatı, kendi dilinden aktarılır. Roman, Doğu Batı kültürlerine ait evlilik, meslek hayatı, kadın erkek ilişkileri gibi kavramların karşılaştırıldığı bir eser niteliğindedir.

Bu yayımda *Milliyet* gazetesindeki tefrika esas alınmıştır. Yazarın diğer kitaplarında olduğu gibi, herhangi bir sadeleştirme yapılmamış; ancak günümüz okuru için sayfa altlarında bazı kelimelerin anlamları verilmiştir.

I

Doktor Kasım Derman'ı takdim

Bugün o, İstanbul'un hatta bütün Türkiye'nin en fazla rağbet gören¹ meşhur doktorları arasındadır. Fakat kimse onun Kerim Usta'nın oğlu olduğunu bilmez. Mamafih² Kerim Usta'nın oğlu olmanın onda uyandırdığı garip ve dikkate değer mudilenin³ bu şöhret ve şanında büyük bir rol oynadığını kabul etmek lâzımdır. Esasen bu hikâye onun bir nevi⁴ hâl tercemesidir.⁵ Ve onun tarafından yazılmıştır. Fakat daha evvel onu takdim etmek, ne gibi âmillerle⁶ bu eseri yazmaya giriştiğini anlatmak icap eder.⁷

Sene 1956. Temmuz'un yakıcı sıcaklarında Cağaloğlu'ndaki büyükçe bir apartmanın üst katında, şahsına tahsis ettiği⁸ küçük dairede, Doktor Kasım Derman, uykusuz geçen bir gecenin sabahında, yatağında büyük bir

1. Beğenilen.
2. Bununla birlikte.
3. (Burada) Etkinin.
4. Çeşit.
5. Özgeçmişidir.
6. Etkenlerle, sebeplerle.
7. Gerekir.
8. Ayırdığı.

huzursuzluk içinde sağına soluna dönüyor, başındaki sersemliği gidermek için biraz uyku kestirmeye çalışıyordu. Fakat ne yapsa bir türlü kendini bırakıp dalamıyordu.

Apartmanın birinci katı[nın] bir muayenehane olduğu, kapıdaki tabeladan anlaşılıyordu. İkinci katını, dul annesiyle teyzesi işgal ediyorlardı. Üçüncü katı doktorun kitap odasıyla misafir odaları ihtiva ediyordu¹. Çünkü Doktor Kasım Derman hem çok okurdu hem de aynı zamanda hiç olmazsa ayda bir-iki defa dostlarını, arkadaşlarını kabul ederdi. Hulâsa² mesleği ile fikrî, içtimaî³ ve şahsî hayatı arasındaki münasebetlerini⁴ kat'î⁵ olarak ayarlamış bir adamdı.

Kendi dördüncü katı iki oda, bir banyo ve büyük kısmı üstü açık bir dam terasından ibaretti. Bundan başka da her katın büyük veya küçük bir mutfağı da vardı.

Bütün bu gaye ve işleri birbirinden ayrı olan apartman katlarını, asistanı Nuriye Hanım idare ederdi. Bu kırkılık ve becerikli canlı kadıncağız hastaları gayet iyi idare ettiği gibi, hizmetçi Şaziye ile aşçı Hasan ve kapıcı da tamamen onun emrinde idiler.

Doktor Kasım Derman, kahvaltısını odasında yapar, öğle ve akşam yemeklerini annesiyle beraber yerdi. Muayenehanesinin arka tarafındaki iki odayı işgal eden Nuriye Hanım da, ailenin bir ferdi gibi yemeklerini umumiyetle⁶ onlarla beraber yerdi.

Doktorun annesi Memduha Hanım, kardeşi Emine Hanım'la yaz aylarını Suadiye'de, bir ailenin deniz ke-

1. Oluşturuyordu.

2. Kısacası.

3. Toplumsal, sosyal.

4. İlişkilerini.

5. Kesin.

6. Genellikle.

narındaki evlerinin iki odasında geçirirler, Nuriye Hanım da mutlak onlara bu birkaç ay için hususi¹ bir hizmetçi kadın bulurdu. Memduha Hanım belki eski bir itiyat neticesiyle², yaşı epeyce ilerlemiş olmasına, hatta kalbi de biraz bozuk olmasına rağmen durmaz oturmaz faal bir kadındı. Doktor onları umumiyetle³ hafta sonunda ziyaret ederdi. Fakat kendisi gecelerini her yaz Florya'da, her sene tuttuğu deniz kenarındaki evlerden birinde geçirirdi. Tabii doktor için bu Florya devri, sadece temmuz ve ağustos aylarına mahsustu. Çünkü Doktor Kasım Derman, temmuz ayında hiç hastaya bakmaz, sadece haftanın iki gününde, yani pazartesi ve perşembe günleri muayenehanesinde, öğleden sonra hasta kabul ederdi.

Kasım Derman, meşhur doktorlarla dolu İstanbul şehrinde âdeta bir nevi⁴ Lokman Hekim gibi telakki⁵ edilir, herkes peşine düşerdi. Herhangi hastanede resmî bir vazifesi olmamakla beraber konsültasyonlarda çok aranırđı.

Doktor Kasım Derman, sadece İstanbul'da değil Anadolu'lular arasında da yakası bırakılmayan bir adamdı. Bazan iki aydan evvel gün vermemesine rağmen yine de Anadolu'dan gelen hastalar, icap ederse⁶ tarlalarını satıp İstanbul'da han köşelerinde onun tarafından muayene edilmek için nöbet beklerlerdi. Muayenehane ücreti elli lira idi; evlere yüz liraya gider, konsültasyonlardan da iki yüz lira alırdı. Rağbet o kadar artmıştı ki, doktor tel-

1. Özel.
2. Alışkanlık sonucunda.
3. Genellikle.
4. Çeşit.
5. Kabul.
6. Gerekirse.

lalları¹ bazan Anadolu'dan gelen, okumak bilmeyenleri, başka doktora Kasım Derman diye götürürdü.

Yalnız, cumartesi günleri üçten beşe kadar ücretsiz muayene eder, bunların fakir insan rolü alan hastalar olup olmadığını Nuriye Hanım kontrol ederdi.

Tabî bu fevkâlade² rağbet çok çene yoruyor, yerli yersiz dedikodulara yol açıyordu. Bu rağbetin sebepleri arasında, evvelâ hakikaten birinci derecede bir iç hastalıkları mütehassısı³ olması gelir. Memlekette bir mucize diyarı halini almaya başlayan Amerika'da yetişmiş olması da bu rağbeti arttırıyordu. Fakat en mühim âmilin⁴, hiç şüphesiz, ele güç geçmesi olduğunu da kabul etmek gerekir.

Gün almanın zorluğu arttıkça ona karşı inhimâk⁵ da şiddetle artıyordu. Malûm ya, canlı, cansız nadir elde edilen şeye insanlar çok düşkündür. Nazlı sevgililerin şarkılarımızda en fazla ah ve vah ile anıldığını unutmamak lâzımdır. Nuriye Hanım içinden, "Bir gün olur çağın geçer," derse de doktorla hiçbir zaman münasebette⁶ cid-diyeti ve resmiyeti kaybetmezdi.

Kasım Derman, elini yanı başındaki zile uzatmak istedi fakat daha evvel, biraz sersemliğini gidermek için ellerini kaldırdı, gerindi. Evet, yeryüzüne sıcağın ateş saldığı bugünlerde en kuvvetli iradeler de felce uğruyor, kimse parmağını kımıldatmak istemiyordu.

Hangi şeytan onu, dün gece Florya sahilindeki dalgaların ahengiyle tatlı tatlı uyuduğı deniz odasından çıkarken geceyi burada geçirmeye sevk etmişti? Doktor

1. Satışlarda aracılık eden kimseler.
2. Aşırı.
3. Dahiliye uzmanı.
4. Önemli etkenin, sebebin.
5. Aşırı düşkünlük gösterme.
6. İlişkide.

Kasım Derman, bunu aptalca bir hareket diye vasıflandırıyor. Fakat bu hareketin sâiki¹ de yok değildi. Hatta onun şuur² üstü kabul ettiği sâikin altında şuurunun sonsuz katlarında gizlenen hayli tesirler de canlanmıştı.

Kasım Derman'ın annesi Memduha Hanım'a göre, Kasım, 1 Ağustos'ta doğmuştu. Kadıncağız mutlaka o günü parlak bir surette kutlamayı âdet edinmişti. Evvelâ sadece kendi eski bildiklerine inhisâr eden³ bu doğum günü (Kasım Günü) aptalca bir gürültüden ibaretti. Çünkü yıllar geçip de Kasım'ın İstanbul sosyetesinde nâmı yükseldikçe bu kutlamalar, karmakarışık bir ziyafet, her sınıftan insanların katıldığı acayip bir gümbürtü halini almıştı.

Kasım, doğum gününün 1 Ağustos olduğuna da pek emin değildi. Herhalde kırk beş küsur yıl önce Eskişehir'de Kasım'ı doğurduğu zaman bu doğum, herhalde Arabî aylarının biriyle tespit edilmiştir. Fakat Memduha Hanım'ın bu şeylerden pek haberi yoktu. Kadıncağız, doğum günü kutlamaları, millî bir âdet hükmüne girmeye⁴ başladığı zaman, bunu nedense "1 Ağustos" diye tespit etmişti.

Daha evvel dediğimiz gibi, evvelâ kendi muhitine⁵ inhisâr eden bu toplantı şimdi her sınıftan kalabalığı hat-ta Kasım'ın doktor arkadaşlarını da içine alıyordu. İşte bu günün davetiyelerini hazırlamak, Taksim Gazinosu'nda tertibat almak⁶ için temmuzun son günlerinde harekete geçmek lâzımdı.

1. Sebebi.
2. Bilinç.
3. (Burada) Verilen.
4. (Burada) Olarak kabul edilmeye.
5. Çevresine.
6. Hazırlık yapmak.

Kasım Derman, annesinin gönlünü almak için hazırladığı bu günün akşamını hatırladıkça daima kendi kendine gülüyordu. Allahım, nasıl bir insan ve sınıflar hulâsası¹ idi bu! Evvelâ, şimdi Topkapı ve civarında oturan eskiler, sonra Cağaloğlu'ndaki apartmanda münasebete² girdiği yeni biçim hanımlar ve erkekler... Daha sonra, Kasım Derman'ın arkadaşları ve kadınları... İşte Kasım'ı en çok güldüren, kadın ve erkek birbirinden devirlerce ayrılan sınıflar ve fertler! Memduha Hanım bu parlak ziyafet, mızıkalar ve danslı saatlerde, daima dirsekleri havada, oğluna hayranlıkla baktıklarını tahayyül ettiği³ zengin ve modern bayanların yüzlerini arar, sonra bütün meşhur doktorların hepsinin oğluna gıpta ile baktıklarını düşünerek kadıncağızın gözleri pırıl pırıl yanardı.

Kasım Derman, bu yıl, bu doğum kutlamasından annesini vazgeçirmek, hiç olmazsa bunu eski ahbablarına inhisâr ettirmek⁴ istemiş, fakat bunu yaptırmanın ne kadar müşkül⁵ olacağını bildiği için bir akşam evvel eve gelmiş, yatakta, sabaha kadar annesini ziyaret edip neler söyleyeceğini zihninde kararlaştırmaya çalışmıştı. Evet, bu defa annesini ikna edebilse işin ötesini tamamen Nuriye Hanım'a bırakacaktı.

Acaba neden bunu kendisi doğrudan doğruya Suadiye'ye gidip annesiyle konuşmamıştı? Esasen her cumartesi oraya gitmiyor muydu? Bunu sabaha kadar bu hamam gibi sıcak odasında düşünmekte ne manâ vardı? İşte asıl mesele bu!

Florya'da bir gün evvel, birdenbire yabancı bulduğu,

1. Özeti.
2. İlişkiye.
3. Hayalinde canlandığı.
4. Sınırlamak.
5. Zor.

âdeta yadırgadığı yüksek ve zengin sınıfa, aynı zamanda diğer kalabalık, onda galebe çalamadığı¹ birtakım şuuraltı² hatıraları yükseltmişti. Bu hatıraların en dibinde olanları birdenbire birbirlerini iterek kafasına ve şuuruna hücumla başlamışlardı. İşte asıl [bu] onu bu gece Cağaloğlu'ndaki dairesinin sessiz ve yalnızlık havasına çekmiş getirmişti.

Dün sabah denizden çıkmış, kumları ışık ateşiyle yakan güneşte dolaşıyordu. Kalabalık henüz o kadar bariz değildi, fakat arkasında, aynı kumluktan gelen seslerden başka erken banyo yapmak için gelenlerin mevcut olduğunu hissediyordu. Gözleri, mavi suları yaran, deniz köşkünün doğru âdeta güdümlü mermi süratiyle³ gelen küçük bir beyaz römorköre dalmıştı. Arkasından gelen sesler, heyecanlı bir tempo ile yüksel[meye başlayınca] başını çevirdi arkasına baktı.

Mayolu küçük bir kadın grubu. Aralarında göbekli şişman bir erkek. Önlerinde uzun boylu bir memur, ancak dokuz yaşlarında olduğu tahmin edilen başı tıraşlı, zayıf bir erkek çocuğun kolundan sımsıkı yakalamış. Küçük oğlanın elinde fındık fıstık ve nane şekeri dolu bir işporta. Mayolu gruptan yaşlı bir kadın bağıyor:

— Memur efendi! Yavruyu bırak! Fındık fıstık satmak bir suç mu?

— Buraya satıcı girmesi yasak olduğunu piç kurusu pekâlâ biliyor. Bu saatte memur bulunmaz diye arkadan sızmış gelmiş. Bu işin önüne hemen geçmek lâzım yoksa satıcıdan size duracak yer kalmaz.

— Ama benim canım fındık istiyor. Denizde içim bayıldı.

Çocuk iki eliyle işportaya sımsıkı sarılmış, gözleri et-

1. Yenemediği.

2. Bilinçaltı.

3. Hızıyla.

rafı tarıyor, fakat aynı zamanda bir şey söylemeden memurun arkasından gitmeye hazır gibi. Fakat kadının müdahalesi¹ onu bir an için durdurmuş gibi.

— İzin verirseniz hanımefendiye biraz fındık fıstık satayım memur efendi. Vallahi başkasına yaklaşmadan çıkar giderim sonra.

Çocuğun ince sesinde utangaçlıkla karışık biraz da isyan vardı.

— Olamaz. Haydi yürü bakayım!

Şişman erkek, ihtiyar kadının elindeki torbadan aldığı bir parayı çocuğun sepetine atıyor:

— Al, buradaki siftahın bu olsun. Malını bu memnû² daire haricinde³ satarsın.

Şimdi çocuğun yüzünde, beklenen bir sevinç ve şükran yerine, bir izzeti nefis,⁴ tokat yemiş bir insanın isyanı var. İşportadaki parayı memura uzatıyor:

— Bu parayı hanım teyzeye verin, ben dilenci değil, satıcıyım.

— Vay maskara vay. Haydi hop, yürü bakalım!

Çocuk şimdi memurun önünde acele acele gidiyor. Evet, memurun yasağından fazla, iyi niyetle verilen bu para yüzünü kıpkırmızı yapacak kadar ona dokunmuş. Bu ses, bu izzeti nefis isyanı, bu sahne Doktor Kasım Derman'ın hafızasının dibine gömülmüş ne kadar sahne uyandırmış.

Ondan sonra yine tekrar denize dönüyor. Şimdi de deniz odasının biraz ötesindeki odadan, mayolu, belki orta yaşa yakın fakat dinç ve sarışın bir bayan ona doğru geliyor:

1. Araya girmesi.

2. Yasak.

3. Dışında.

4. Onur.

— Siz Doktor Kasım Derman değil misiniz?

— Evet. İçinden, burada da mı hasta hücumuna uğrayacağız, diyor.

— Sizden iki aydan önce mülakat¹ alınmaz olduğunu söylemişlerdi. Ne kadar zamandır size gelmek istiyorum, deniz komşusu olduğunu işitince belki daha yakın bir zaman için randevu temin edebilirim diye karşınıza çıktım.

Sarı saçları, bir dişi arslan yelesi gibi rüzgârda uçuyor, boyalı dudakları o kadar cazibeli ki... Kasım Derman kendi kendine:

— Ne tuhaf, bu yüzü tanıyormuşum gibi geliyor bana, diyor.

Kadın, doktorun gözlerinden kendisini sakınmaya çalışan bir şeyler hissetmiş, fakat o da birdenbire tanımış, fakat eskiden birbirlerini bildiklerini belli etmiyor. İhtimal², ilk müracaatında³ onun kim olduğunu, mazisini⁴ bilmiyordu. Şimdi yıldırım gibi dönüyor, denize doğru yürürken yüksek sesle, fakat biraz evvelki istekli müracaata nadim⁵ olmuş gibi sesleniyor:

— Ben Sadık Mergün'ün eşiyim... Tuğla tüccarı. Kararınızı verince bana söylersiniz.

Doktor Kasım Derman'ın kalbinde ani bir çarpıntı yapan bir hatıra daha bir an için bütün varlığını sarıyor sonra uçup gidiyor. Bununla da şuuraltında⁶ biriken sahneler sona eriyor. Yükselen güneşin, pişen vücudunu bir an korumak maksadıyla biraz ötedeki küçük ağaçlığın

1. Görüşme.

2. Belki.

3. Başvurusunda.

4. Geçmişini.

5. Pişman.

6. Bilinçaltında.

altına sığmıyor. Biraz ötede başka mayolu kadınlar da var. Kasım'ın arkası dönük. Anlaşılan biraz evvelki sarışın kadın da şimdi onların arasında. Yüksek sesle konuşuyorlar. Mümkün olsa Doktor Kasım kulaklarını tıkayacak, uyuyacak. Sesler gittikçe yükseliyor ve kulaklarını tıkamaya vakit kalmadan hafızası bu konuşmaları bir zabıt kâtibi¹ gibi kaydediyor:

— Ne kadar ecnebiye² benziyorsunuz.

— Öyle mi? Yirmi beş yıldır buradayım. İngiltere'den gelmişim, bir daha gitmedim; kocam hem Türk hem Müslüman. Ben de hem Türk tebaası³ hem Müslüman'ım.

— Ne güzel Türkçe öğrenmişsiniz! Türkiye'ye İngilizce hocalığı için mi geldinizdi?

— Hayır.

— Ya niçin geldiniz?

— İzmir'de bir lunaparka geldim, at hocalığı yaptım.

— Nasıl nasıl?

— Biraz cambazlık. Ne tuhaf günlerdi... Bir de...

Kasım başını kaldırıyor, arkasına bakıyor. Fakat kadın Kasım'la göz göze gelince birden fırlıyor, denize doğru gidiyor. Sırtı düz, kudretli iki kolu kaldırıp denize atılıyor.

Tıpkı bir cambazhanenin tepesindeki ipten aşağıda koşan bir ata atlayıp koşturan bir cambaz [gibi] kız dallara biniyor. Bununla da yetmiyor. Kasım'ın kafasını altüst eden hatıralar birbirini kovalıyor.

Şimdi artık Doktor Kasım Derman denize, yatağında gerinirken başının içindeki örümcek ağlarına benzeyen, birbirine dolaşan hatıraları silkip atmak istiyor gibi.

1. Tutanak tutan yazman.

2. Yabancıya.

3. Uyrugu.

Hemen doğruluyor. Yatağına oturuyor, başucundaki zile tekrar tekrar basıyor.

Psikoloji kelimesi ve şumulü¹ hiçbir vakit zamanımızdaki kadar kullanılmış, bütün mesleklere, hayatın bütün taraflarına yayılmış değildi. Fakat bu göze görünmeyen realite², belki hayvanlardan başlayarak insanlarda akıl ermez derecede genişlemiş cepheler edinmiştir. Psikolojik sezisler acaba en fazla kimlerde vardır?

Evvelâ, hiç şüphesiz, hayatın herhangi sahasında kendi kendilerini yetiştirmiş, bilhassa³ hayat insiyâkının⁴ kudretinden dolayı beka⁵ bulmuş fertlerde, hayat seviyesinin zirvesine her nevi⁶ mahrumiyet ve yoksulluk içinden yükselenler de vardır.

Tahsilsiz, görgüsüz, en ibtidâî⁷ fertlerde ağalıktan milyonlerliğe ulaşmış olanların mevsûkiyyeti⁸ de hiç şüphesiz en fazla, belki kendilerinin de haberdar olmadıkları bu sezisten ileri gelir. Fakat...

En dikkate değeri, belki tahsil fırsatı hatta imkânı bir hiç iken bunu elde edip en yüksek derecesine ulaşan, cemiyette nâm ve şân kazananlardır. İşte Doktor Kasım bunların en parlak bir örneğidir. Bilerek bilmeyerek, şöhret ve maddî muvaffakiyetin⁹ tepesine, hem de bilgisi ile ulaşan, mesleğinin yıldızı olanlar arasında bulunan Kasım Derman, şimdi belki başka bir şöhret te-

1. Kapsamı.
2. Gerçeklik.
3. Özellikle.
4. İçgüdüsünün.
5. Kalıcılık.
6. Çeşit.
7. İlkel.
8. Gerçekliği, sağlamlığı.
9. Başarının.

pesine gözlerini çevirmiş olduğunu o akşam idrak etmiş¹ gibi idi.

Kasım Derman'ın tırmanmak istediği bu ikinci şöhret tepesi dünyaca tanınmış bir muharrir², bir romancı olmaktı. Bu noktaya onu hangi sâiklerin³ sevk ettiğini bilmek için mutlak geçirdiği badireler⁴ ve inanılmayacak kadar zor geçitli hayat devirlerini bilmek lâzımdır. Kendisi de bu gayeye ulaşmak için ilk ve uzun hayat geçidini yazmakla başlamak gerektiğini anlamıştı. Öyle ya, büyük romancılar arasında her millette doktorlar yok muydu? Eserleri her dile tercüme edilmiş, kendisi de merakla okumuştur.

Burada insanın aklına bir soru⁵ gelebilir. Acaba neden tıp sahasında bir keşif yapıp da şöhretini aynı yüksek dereceye erdirmek istemiyordu? Evet, onu da istiyordu. Fakat mazisi o kadar zengin ve dolgundu ki, bunu içinden yazı ile çıkarıp atmadan bir şey yapamayacaktı. İşte onun için insanüstü bir dev gibi bir ayağı ilim tepesinde, ötekisi edebiyat tepesinde olsun istiyordu.

Kendisi için tarihî olan bugünden sonra kırk beş yaşına ayak basacaktı. Bu sabah doğum günü kutlamak mecburiyetinin sıkıntısı arasında, işte şuurunun altında⁶ filizlenen bu gaye, bu meseleyi çarçabuk pişirip doktorluk hayatının yükünü biraz omuzlarından attıktan sonra onu kütüphanesine kapatacaktı. Fakat işin psikolojik tarafı, mesleğini tamamen terk etmesine mâni⁷ idi. Ne ka-

1. Anlamış.

2. Yazar.

3. Sebeplerin.

4. Kötü durumlar.

5. Soru.

6. Bilinçaltında.

7. Engel.

dar usanç verici olursa olsun, hastalarla temas, insan anlayışında öyle yepyeni zaviyeler¹ açıyordu ki! Mamafih² meslekî faaliyeti en az dereceye indirip hayat romanına başlamak kararını vereceği muhakkaktı³.

Doktor Kasım Derman yıkandı, giyindi, Suadiye'ye gitti. Annesinin, doğum gününü bu defa arzusuna göre sadeleştirmek, bir tek sınıfa, yani annesinin eski ahbablarına inhisâr ettirmek⁴ için ne dil döktü ise yine de Memduha Hanım'ı ikna edemedi. Belki annesinin bu mevzuda⁵ ısrarı, çıkacağı yeni fikir ve sanat yolu için faydalı idi. Çünkü bir defa daha hayatının birbirinden başka olan safhalarını gözden geçirmek fırsatını bulacaktı.

Bu yeni yolun ilk adımları, bir hayat faciasıyla başlar. Kutlama gecesi annesi tehlikeli bir kalp krizi geçirdi. Hayatının en sıkı bağlı olduğu aziz varlığı toprağa vermek bir türlü aklına sığmıyordu. Fakat bir doktor olarak bunun mukadder⁶ olduğunu da biliyordu. Ondan sonra Cağaloğlu'ndaki apartmanına kapandı, hayatını yazmaya başladı.

Ondan sonra muayene günlerini azaltmış, kendisi kütüphanesinde, masanın başında hayatını yazmaya başladı. Tabii günlerce bazan birkaç satır yazıyor, bazan da hiç yazamıyordu. Artık bütün bu devirde tek dayandığı şahıs Nuriye Hanım olmuştu.

— Nuriye Hanım, ben hayatımın romanını yazmak istiyorum, ne dersin?

— Ben onu epeyce zamandır tahmin ediyordum.

1. Bakış açıları.

2. Bununla birlikte.

3. Kesindi.

4. Sınırlamak.

5. Konuda.

6. Yazgısında var olduğunu.

Her gece, akşam yemeğini yedikten sonra Kasım'ı yukarıdaki odaya gönderirler. İşte oda: Sokak üstündeki pencerenin önünde uzunca bir sedir, çocuğun yatağı oradadır. Sedirin üstüne, yani odanın ortasına babasıyla annesinin yatağı serilir. Onları koyun koyuna yatar gördüğü zaman Kasım yutkunun, korkmasa babasına bir tekme atıp kendisi annesine sarılıp yatacaktır.

Kerim Usta'nın Oğlu, Halide Edib Adıvar'ın 1950'li yılların sonlarına doğru kaleme aldığı kısa romanlarından biri. Romanın anlatıcısı Doktor Kasım Derman zor bir hayat yaşamış ve yaşadıklarını yazmaya karar vermiştir. Doktor Kasım'ın babası Kerim Usta, Milli Mücadele başlayınca dükkanını bir arkadaşına teslim eder ve orduya katılır.

İstanbul yaşamı, savaşın perde arkası, eğitim hayatı, meslek edinme telaşı... **Kerim Usta'nın Oğlu**, kısa ama capcanlı bir Türkiye manzarası.

#edebiyatımızınmirası #millimücadele #gündelikhayat #hatırat

 can

can yayinlari.com | f | s | X, can yayinlari

roman

ISBN 978-975-07-1801-3

9 789750 748011